

JANUSZ PAUL

KLASYFIKACJA GRUNTÓW WCZORAJ I DZIŚ NA PODSTAWIE MAPY MAJĄTKU LEKARZEWICE, POW. RADZIEJÓW KUJAWSKI, OPRACOWANEJ PRZEZ PROF. SŁAWOMIRA MIKLASZEWSKIEGO

Wojewódzkie Biuro Geodezji i Urzędzeń Rolnych w Bydgoszczy

Profesor Sławomir Miklaszewski niezależnie od prowadzenia badań ściśle naukowych, czego efektem były liczne publikacje i podręcznik, zajmował się również klasyfikacją gruntów jako jedną z dziedzin praktycznego gleboznawstwa terenowego.

W województwie bydgoskim odnaleziono kilka map klasyfikacji gruntów opracowanych w latach 1936—1937 osobiście przez prof. S. Miklaszewskiego. Jako przykład tej klasyfikacji może służyć mapa gruntów majątku Lekarzewice, pow. Radziejów Kujawski, należącego w 1937 r. do powiatu Nieszawa w woj. warszawskim.

Majątek Lekarzewice o powierzchni 104,37 ha wchodzi obecnie w skład sołectwa Lekarzewice o powierzchni ogólnej 701,43 ha oraz gminy Osiećciny; położony jest w makroregionie Pojezierza Wielkopolskiego i mezo-regionie Równiny Inowrocławskiej. Gleby na omawianym obiekcie są to czarne ziemie właściwe i zdegradowane, całkowite, wytworzone z glin lekkich, miejscami spiaszczone w wierzchnich poziomach do piasków gliniastych mocnych. Niewielkie obszary zajmują gleby lżejsze wytworzone z piasków podścielonych gliną lekką oraz utwory pyłowe wodnego pochodzenia zalegające na glinie ciężkiej.

„Klasyfikacja skarbowa” w myśl ustawy z 26 czerwca 1935 r. miała być przeprowadzona na całym obszarze państwa w celu ustalenia jednolitych podstaw do równomiernego podatku gruntowego i stworzenia ewidencji gruntów.

Grunty podzielono na:

- a) grunty orne,
- b) łąki,
- c) pastwiska,
- d) grunty pod wodami,
- e) grunty pod lasami,
- f) nieużytki.

Tabela klas gruntów zawierała podział gruntów ornych, łąk, pastwisk i gruntów pod wodami na 6 klas i gruntów pod lasami na 3 klasy.

Ogólna charakterystyka poszczególnych klas gruntów ornych była następująca:

Klasa I — grunty orne najlepsze — zasobne, ciepłe, czynne użytkowo, uniwersalne, wydajne... mady, czarnoziemy nalessowe, najlepsze gleby lessowe nieczarnoziemne, czarne ziemie kujawskie.

Klasa II — grunty orne bardzo dobre — podobne pod względem właściwości do poprzednich, ale mniej przepuszczalne, nieco trudniejsze do upraw... mady chude średnio ciężkie, podmakające, różne czarne ziemie na przepuszczalnych podłożach, najlepsze tzw. szczyrki mocne, bielice i gliny zmeliorowane.

Klasa III — grunty orne dobre — z reguły gleby lżejsze od gleb spotykanych w klasach I i II, lepsze szczyrki mocne, bielice i gliny, lżejsze niskie grunty nadrzeczne itp.

Klasa IV — grunty orne średnie — bez ulepszeń, fizycznie wadliwe i zawadne: lekkie szczyrki, tj. przepuszczalne gleby piaszczyste, ciężkie bielice i gliny lub łąki nie zmeliorowane, rozmaite gleby podmakające itp.

Klasa V — grunty orne słabe — zawodne i nieurodzajne: piaski często za suche, łąki oglejone, liczne kamieniste gleby itp.

Klasa VI — grunty orne najłabsze — słabo plonujące lub bardzo niepewne: piaski suche i różne płytkie gleby na żwirach, piaskach lub opoce, piaski silnie podmokłe, gleby górskie kamieniste, niekorzystne położenie itp.

Według prof. Michała Strzemskiego „wprawdzie zasadnicza Tabela Klas Gruntów była zredagowana bardzo ogólnikowo, ale w połączeniu z instrukcjami regionalnymi stanowiła bardzo wielkie osiągnięcie pozwalające zaliczyć Polskę do najściślejszej czołówki światowej w zakresie zastosowania praktycznego przyrodniczo-rolniczej bonitacji gruntów opartej na podstawach naukowych”.

Prof. Sławomir Miklaszewski — współautor tej tabeli oraz bezpośredni wykonawca prac klasyfikacyjnych, w bardzo dużej mierze przyczynił się do tego.

Obecna gleboznawcza klasyfikacja gruntów wykonywana w oparciu o uchwałę Prezydium Rządu z 5 maja 1956 r. oraz rozporządzenia Rady Ministrów z 4 czerwca 1956 r. i 8 stycznia 1957 r. wprowadziła na terenie całego kraju jednolitą i terytorialnie zaktualizowaną tabelę klas gruntów. Pełną klasyfikację gleboznawczą gruntów znajdujemy w „Komentarzu do tabeli klas gruntów” — wydanym przez Ministerstwo Rolnictwa w 1963 r.

W obrębie gruntów ornych wydziela się 8 klas bonitacyjnych oznaczonych symbolami: I, II, III^a, III^b, IV^a, IV^b, V i VI. Klasy III^a, III^b, IV^a i IV^b — nie są jakby się wydawało — podklasami, lecz samodzielnymi klasami. Tak pozornie dziwaczna symbolika, ujmująca 8 klas oznaczonych cyframi rzymskimi od I do VI, wynika z pewnej tradycji i przy-

zwyczajenia rolników-praktyków. Poszczególne klasy opisuje się w ramach typów gleb, a w zakresie gleb brunatnych i bielcowych w ramach grup rodzajowych.

W obrębie gleb: użytków zielonych, pod lasami i pod wodami do 10 ha wydziela się 6 klas od I do VI. Oprócz tego wydzielane są nieużytki oraz grunty przeznaczone do zalesienia, tzw. RzVI i PszVI.

Charakterystyka ogólna poszczególnych klas gruntów na omawianym obiekcie według gleboznawczej klasyfikacji gruntów z 1963 r. przedstawia się następująco:

Klasa II — gleby orne bardzo dobre — czarne ziemie właściwe wytworzone z gliny, średnio zwięzłe, o właściwościach fizycznych gorszych niż w klasie I. Poziom próchniczny tych gleb o zabarwieniu ciemnoszarym i o strukturze gruzełkowej ma miąższość około 40 cm. Stosunki wodne tych gleb są dobre dla rozwoju roślin. Udają się na nich dobrze wszystkie rośliny uprawne.

Klasa III^a — gleby orne dobre — czarne ziemie właściwe wytworzone z glin lekkich i średnio całkowite występujące w położeniach równych, lecz dość niskich. Poziom próchniczny o zabarwieniu ciemnoszarym, o strukturze gruzełkowej, ma miąższość ponad 30 cm. W profilach ich występują jednak rdzawe lub glejowe plamy na głębokościach nie mniejszych niż 80 cm (oglejenie plamiste słabe lub średnie). Udają się na nich w zasadzie wszystkie rośliny uprawne, ale w latach obfitujących w deszczę mogą być niekiedy nieco za wilgotne.

Klasa III^b — gleby orne średnio dobre — czarne ziemie wytworzone z glin lekkich i średnich, całkowite, występujące w położeniach równych i niskich, oraz czarne ziemie wytworzone z piasków gliniastych niecałkowite na glinach. Poziom próchniczny miąższości około 40 cm ma zabarwienie ciemnoszare. Udają się na nich dobrze przede wszystkim żyto, jęczmień, owies i ziemniaki. Udać się może również pszenica i buraki cukrowe.

Klasa IV^a — gleby orne średniej jakości — czarne ziemie pyłowe niecałkowite na glinie ciężkiej. Położone nisko, okresowo nadmiernie uwilgotniczne, nie zmeliorowane. Poziom próchniczny bywa bardzo głęboki. Są to gleby zawodne, lecz bywają urodzajne w latach korzystnych. Nadają się przede wszystkim pod mieszanki pastewne.

Klasa IV^b — gleby orne średniej jakości — gorsze czarne ziemie lekkie wytworzone z piasków słabo gliniastych lub gliniastych, całkowite i niecałkowite na glinach. Położone nisko, podmokłe, nie zmeliorowane. Poziom próchniczny bardzo ciemny lub szary. Nadają się zwłaszcza pod kapustę i jednoroczne rośliny pastewne.

Zestawienie wyników klasyfikacji gruntów na obiekcie Lekarzewice według prof. S. Miklaszewskiego, klasyfikacji gleboznawczej oraz z kompleksów rolniczej przydatności gleb przedstawia tabela.

Należy podkreślić, że prof. S. Miklaszewski w swoich opracowaniach już przed niemal 40 laty uwzględnił niektóre kryteria typologiczne i bo-

nitacyjne stosowane obecnie w pracach glebowo-rolniczo-kartograficznych.

T a b e l a 1

Porównanie klasyfikacji gruntów na obiekcie Lekarzewice wykonanej przez prof. S. Miklaszewskiego do klasyfikacji gleboznawczej oraz do kompleksów rolniczej przydatności gleb

Comparative specification of the soil classification results on the Lekarzewice object according to the classification of Professor S. Miklaszewski and of complexes of agricultural utility of soils

Klasyfikacja prof. S. Miklaszewskiego z 1937 r. Classification according to Prof. S. Miklaszewski of 1937			Klasyfikacja gleboznawcza z 1963 r. Pedological classification of 1963			Kompleksy rolniczej przydatności gleb wg mapy z 1967 r. Complexes of agricultural utility of soils according of the map from 1967		
Użytek i klasa Land and class	ha	%	Użytek i klasa Land and class	ha	%	Kompleksy rolniczej przydatności Complexes of agricultural utility	ha	%
R-II	22,38	24,0	R-II	13,20	13,8	1	10,00	10,0
R-III	22,69	24,3	R-III ^a R-III ^b	23,78 25,98	24,9 27,2	2	41,70	42,1
R-IV	36,48	39,1	R-IV ^a R-IV ^b	27,80 4,82	29,1 5,0	4 5	27,90 5,90	28,1 5,9
R-V	11,67	12,6	-	-	-	8	13,80	13,9
Razem Total	93,22	100,0	razem total	95,58	100,0	razem total	99,30	100,0
Użytki zielone Grasslands			użytki zielone grasslands					
III	1,30	23,8	III	1,85	47,4	-	-	-
IV	0,35	6,4	IV	2,05	52,6	2z	0,75	100,0
V	3,82	69,8	-	-	-	-	-	-
Razem Total	5,47	100,0	razem total	3,90	100,0	razem total	0,75	100,0
Nie użytki Wasteland	0,37	-	nie użytki wasteland	0,57	-	-	-	-
Drogi i rowy Roads and ditches	5,31	-	drogi i rowy roads and ditches	4,32	-	drogi i rowy roads and ditches	4,32	-
Ogółem General total	104,37	-	ogółem general total	104,37	-	ogółem general total	104,37	-
Ilość konturów klasyfikacyjnych Number of classification contours		36	ilość konturów klasyfikacyjnych number classification contours		74	ilość konturów glebowo-rolniczych number of pedologico-agricultural contours		14

LITERATURA

- [1] Mapa klasyfikacji gruntów majątku Lekarzewice prof. Sławomira Miklaszewskiego, 1937 r.
- [2] Mapa klasyfikacji gruntów i operat z powszechnej gleboznawczej klasyfikacji gruntów wykonany przez klasyfikatora WBGiUR w Bydgoszczy — Józefa Bijaczyka, 1963 r.
- [3] Mapa glebowo-rolnicza i dokumentacja opracowana przez redaktora terenowego WBGiUR — inż. Józefa Napartego.
- [4] M. Strzemski: Przyrodniczo-rolnicza bonitacja gruntów ornych. Puławy 1972 r.
- [5] Komentarz do Tabeli Klas Gruntów — Ministerstwo Rolnictwa, Warszawa 1963 r.

Я. ПАУЛ

**КЛАССИФИКАЦИЯ ЗЕМЕЛЬ ВЧЕРА И СЕГОДНЯ НА ОСНОВАНИИ ДАННЫХ
КАРТЫ ЛЕКАЖЕВИЦЕ, УЕЗД РАДЗЕЙОВ КУЯВСКИ, СОСТАВЛЕННОЙ
ПРОФЕССОРОМ СЛАВОМИРОМ МИКЛАШЕВСКИМ**

Воеводское бюро геодезии и сельскохозяйственной мелиорации, Быдгощ

Резюме

Профессор Славомир Миклашевски кроме научно-исследовательской деятельности занимался и практическим почвоведением. Примером этого может послужить карта с 1937 года бывшего имения Лекажевице, уезд Радзейов Куявски, воеводство Быдгощ. Почвы обсуждаемого объекта это черные земли типичные либо деградированные, сложенные преимущественно из мощных суглинков легкого механического состава, локально опечаненные в поверхностном горизонте до глинистых песков. Классификация (бонитировка) „фискальная“ согласно закону с 1935 г. предусматривала 6-классовое деление пахотных почв, лугов, пастбищ и грунтов под водами и 3-классовое земель под пологом леса. Современная классификация почв согласно Постановлению Президиума Правительства с 5 мая 1956 г. содержит деление на 8 классов пахотных почв и на 6 классов зеленых угодий, земель находящихся под покровом леса и вод. Кроме того обособлено земли под лесонасаждения и бросовые земли. На обсуждаемом объекте профессор Сл. Миклашевски выделил 36 классификационных констуров в классах: RII — 24,0%; RIII — 24,3%; RIV — 39,1%; и RV — 12,6%.

Современная классификация почв с 1963 г. отмечает 74 классификационные констур в классах: RII — 13,8%; RIII^a — 24,9%; RIII^b — 27,2%; RIV^a — 29,1%; и RIV^b — 5%.

Следует подчеркнуть, что Славомир Миклашевски уже 40 лет тому назад учитывал в своих трудах типологические и бонитировочные критерии, которые в настоящее время применяются в агропочвенной картографии, на это указывает оформление карты и сравнительные данные сводки.

J. PAUL

**LAND VALUATION ONCE AND TODAY — AS BASED ON A MAP
OF LEKARZEWICE (COUNTY OF RADZIEJÓW KUJAWSKI), SURVEYED
BY PROFESSOR SŁAWOMIR MIKLASZEWSKI**

Provincial Bureau of Agricultural Geodesy and Reclamation in Bydgoszcz

Summary

Professor Sławomir Miklaszewski, beside his scientific research work was also occupied with practical soil science. An example of this is a map, made in 1937, of the former estate Lekarzewice (county of Radziejów Kujawski, province of Bydgoszcz). The soils of the area are black earths (typical and degraded), formed mostly on deep light loams, locally sandy in their topsoil. The "fiscal" classification, according to the law of 1935, divided the soils into 6 classes of arable land (also 6 classes for meadows, pastures, and submerged land), as well as 3 classes for forest soils. The present classification (by order of the Government of May 5th, 1956), divides

soils into 8 classes of arable land and 6 classes of grassland, forest, and underwater land. It also discerns land to be afforested and waste land.

Prof. S. Miklaszewski drew 36 classification contours on the map of the estate mentioned, namely in the bonitation classes: RII — 24.0%, RIII — 24.3%, RIV — 39.1%, and RV — 12.6% (R=arable land). The present classification of 1963 showed 74 classification contours in the land valuation classes: RII — 13.8%, RIII^a — 24.9%, RIII^b — 27.2%, RIV^a — 29.0%, and RIV^b — 5.0%.

It is necessary to stress the fact that Prof. Miklaszewski — as early as nearly 40 years ago — made use in this work of typologic and bonitation criteria, which are now used in soil cartography for agriculture; this is indicated by his map and comparative specifications.

Mgr Janusz Paul
Wojewódzkie Biuro Geodezji
i Urządzeń Rolnych
Bydgoszcz, ul. Zygmunta Augusta 16